

nenta que no sabia tenir l'agulla», NOLLER (*Pap.*, 7). En lloc d'això diuen *arrevesado* en el mateix sentit a l'Amèrica del Sud i del Centre, Mèxic; i Toro Gisbert en dóna cites en parlars locals i escrs. cast. d'Espanya (BRAE VII, 622); és també cubà (*Catauro de Cub.*, 219), i el DACEsp. ha admès *enrevesado* com a cast. però només en les darreres eds. (ja 1914). *Enrevesament. Enrevesadament. Arrevesat* per 'remenat, ben barrejat' en el *Li. de Cuina* val. de S. XIV: «si vols fer ordiat, ages ordi ben parat --- e fe-n scudelles, e com serà escudellat, deu éser tot *arrevesat*» (BSCC XVI, 175).

Través i *travessar*, dels ll. TRANSVERSUS 'posat de biaix, obliquament, oblic', 'transversal' i ll. tardà TRANSVERSARE; mots comuns a totes les llengües romàniques d'Occident: *travers(o)* etc.; it. *traversare*, fr. *traverser*, oc. *traversar*, cast. i port. *atrave(s)ar*; TRANSVERSUS és clàssic, i també l'adverbi TRANSVERSĒ 'de través'; i el verb apareix en textos tardans (Souter; ja se'n cita un cas en el *Moretus* per 'travessar d'aci d'allà').

El verb català ja apareix sovint des de principi del S. XIV: «Alguna persona --- no deça --- entrar per los murs --- ni deça per aquells *traversar*, per trenc ni per altre loc ---», en doc. tortosí (El Perelló, a. 1341, 25 BABL XII, 31). Amb la reducció de -rs- a -ss- ja es troba aplicat a una forma de jugar prohibida (cf. supra *reversar*), en un text de primers del segle, ordinacions dictades a la Seu d'Urgell per Fr. Ramon Treballa, que en fou bisbe de 1309 a 1326: «universis clericis --- prohibemus expresse ne ad ludos de grescha, riffa, alti-leva, cabrabocho, audeant ludere vel *travessare* publice, nec sortilege faciant» (Villanueva, *Vi. Lit.* XI, 299). El sign. degué ser 'intervenir en un joc d'altres, fent-hi juguesques', car aquestes encara es diuen *travesses* en els còssos de cavalls i en festes d'ocellaires (DAG., § 3).

Sovint es tracta de 'ferir perforant': «Duc Sisarà / quan s'hi fià, / --- / féu-se cobrir: / met-se a dormir; / contra la pau, / un ben larc clau, / ab gros martell, / per lo cervell / li fon ficat / e *travessat*, / de pols a pols», JRoig (*Spill*, 7950); «*travessar* lo senglar: confodere, trasfigere apum», OPou (*ThPu.*, 58). També en les altres accs. és ben antic: el DAG. troba *traversar* «poner de través» en el S. XV; Busa-N.: *travessar* «opponere, objicere»; «*traversar*: umbziehen, -sat: umgezogen» 1502, *Vocab. Cat.-Al.*, 2682; intr. 'passar de, sobrepujar (certa mesura)': «ya portan espardenyia, -beta fins al jonolls; / de nou pams ells *travessan*: - mirreu quins mossos són», *Romlo*. (de les esquadres de Cat., S. XVIII, reco. a Argentona, MilàF, 85.6).

No cal dir que continua essent d'ús general pertot: «--- sentia el Marquè, la subtil fiblada d'un neguit, que per un esforç de la voluntat ofegava, com solem fer tots, amb els pensaments innobles que, sense saber d'on vénen ni on van, *travessen* la nostra imaginació», Coromines (*La Sèptima Simfonia*, VI, 62, O. C., 470b 12f.). «Adéu, punteta de sol, / estrella de l'alba clara, / espineta del meu cor / que em *travessa* les entranyes», tornada d'una cançó popular que encisava Verdager (1883, Casac., *Excurs. i Soj. de Verd. al Pir.*, 60

p. 64).

En forma sàvia: *transversar* rar (cita de c. S. XV, DAG.); *transversal* [Belv.]; *transvers.* Ja Llull: «influències --- de la Luna --- per las línies *transversas*», *Astronomia*, ed. Gayà, lfn. 2797; i en la transcripció de Galmés-Colom: «línies --- *transversals* --- per esguardament *transversals*».

Través, amb el caràcter més constant apareix en la forma de complement adv. «*Viu a través*, per la forest venir dues dones», Llull (*Blanq.* ed. 1914, 139). En què sobretot tingué d'antic freqüent aplicació nàutica. Molt sovint *dar* o *donar a través*, l'embarcació que perdent més o menys el domini es veu empesa perillosament cap a una costa, un escull o una altra embarcació: «eren ya molt prop de terra, e certament la nau anava a *dar a través*, prop de la ciutat de Gibraltar, mas los mariners --- prestament giraren la nau ---», Jo. Martorell (Ag. I, 291); «dues galeres *donaren* en aquella hora *a través*; les persones se salvaren ---», id. (III, 271); «se levà --- tempestat de vent --- e ultra açò periclità una nau --- qui *donà a través*, al cap vey<1> de Llobregat, en què moriren 5 hòmens e una esclava» a. 1446 (*Ardits* II, 22).

O bé al *través*: en el fragor de la Batalla de Lepanto, *una nau dóna al través*, en el poema cat. de Pere Pujol (c. 1575) sobre la transcendental batalla (V. l'ed. de 1970 i els excrets en el *Gloss. Nautique* de Jal); i també ja en JoMartorell: «les onze naus, ab les dues galeres que quatorze naus prengueren, e dos que n'feren *dar al través*, en terra» (Ag. II, 308). Ben natural, doncs, que *anar a través* hagi restat amb el sentit de «anar malament, anar a la ruïna, estar pitjor d'una malaltia» (DAG.) o bé *anar de través*; «*de través*: nach der zwerchi» 1502, *Vocab. Cat.-Al.*, 2160; també amb altres nocions de moviment: «--- ferir-nos-han a les spatles, e tots serem tallats a peces: per ço a mi par que nos deuríem retraure, no lla hon és lo nostre camp, mas apatem-nos *al través* en aquell altre mont ---» en el *Tirant de Galba* (Ag. IV, 39.9); i de moltes coses, com «LOS ULLS --- lo qui no-y veu sinó de un ull: luscus; *mirar de través*: limis oculis aspicere; lo qui mira de tort: limis; ---», OPou (*ThPu.*).

Degué ser partint d'aquí que se substantivà: «obrir un *través* la porta»; un *través de dit* 'una mica', loc. que és de pertot: el DAG. en dóna una cita mall.; a la costa d'Andratx hi ha un accident dit «*Es través* de Na Galinda»: sembla que la gent del país ja només pensa en la moderna acc. general, car preguntant jo a l'home de mar que m'informava, contestà «això és un *través*» (posant entravessat un encenedor que duia, 1964); però sospitarem que seria un paratge d'aquella rocallosa i tempestuosa costa a l'extrem de l'illa, on sovint les naus que s'hi arramben fugint de grans ratxades, deuen *donar a través*. Aparenta un caràcter adjectival en «jugar a caps i *trebèsos*» a parells i senasos' Calacei (Casac., 1923).

Des d'antic en català, com en altres llengües romàniques se li van formar variants amb preverbi, encara que amb caràcter molt menys considerable que en el cast. i port. *atravessar*, i sovint amb el fi de marcar